

Hüljatuse teemaparki pääsed piletitita.

Minu koduküla oli Vaeküla. See on küla kümne kilomeetri kaugusel Rakverest. Sõitke mööda Tallinna-Narva maanteed, peagi pärast Sõmerut näitab teeviit, et neljakilomeetrise sõidu järel jõuate Vaekülla, mööduge kunagisest uhkest meelelahutuskantsist Kaarli klubist – ja oletegi kohal.

Ma käisin seal hiljuti. Mul on seal tüll veel paar tuttavat, aga ma ei läinud Vaekülla selleks, et neid külastada. Ma tahtsin lapsepõlvemaad näha.

Vaeküla on ikka koosnenud (mõteliselt) kahest osast. Kahe osa piiriks on park. Piir ei tähenda siinkohal sugugi mitte mingit Päl-tänava moodi värvi, minul oli sõpru ka teisel pool seda. Aga kaks osa oli Vaekülal siiski. Ühel pool parki oli kool ja kaunid ajaloolised hooned, samuti saun ja õpetajate maja, ning peamiselt elasid seal kooliga seotud inimesed ja nende pered. Teisel pool oli sovhoos. Ja sealsed elanikud olid sovhoosiga seotud. Lihtne. Pood oli kenasti keskel.

Meie pere elas koolipoolses osas. Koolis töötasid minu vanaisa, isa ja ema. Mõne aasta ka mina. Aga see oli ka minu esimene kool. Õppisin seal kolm ja pool aastat. Suures, vääriskas, vajavate koridoride, kõrgete lagede ja äikivate põrandatega majas. Majas, mis asus uhke koha peal, mäe otsas, ja kui keegi seisis sellel mäel, seljaga kooli poole, siis avanes talle hunnitu vaatepilt, sest üksteisele järgnesid trepid, kahel pool treppe õitsesid siin-seal roo-

sid ja rohetasid hoolitsetud mäenõlvad. Ja need trepid olid kui loodud selleks, et suvelaagrit pidav Eesti viuldajate ansambel nendel kontserte annaks.

Jah, see koolipoolne osa oli kaunis. See oli suurepäraselt hoolitsetud ja toredate tarkade inimestega asustatud ala. Seal kees elu. Kui internaatkoolist sai erikool, tekitas see võibolla kelleski ka põgusalt mingit muret, aga mina seda ei mäleta. Läksin õppima Rakverre ja elu läks edasi. Vaeküla kooli inimestel ehk pareminigi kui enne. Sinna tuli spetsialiste aina juurde, üha uusi ja uusi äsja diplomi saanud pedagooge, defektolooge, psühholooge – muudkui tuli. Igatahes elas, õitses ja rõõmutses see pool külast silmanähtavalt.

Mis juhtus ühel kurval päeval Vaeküla kooliga, on meedias kajastatud küll ja küll.

Mitte sellest ei taha ma rääkida. Vaid sellest, et käisin hiljuti, pärast aastepikkust pausi, kodukülas. Ja esimene, mis mulle silma torkas, oli see, et teine pool külast, see endine sovhoosi pool, on ilus. Seal on eramajad hoolitsetud aedadega, kenad kortermajad, puhtad hoovid. Aga mina läksin oma poolele.

Vaikus pani kõrvad valutama. Alustasin koolimajast. Mis siis, et sildid kuulutasid, et territooriumil tohib viibida vaid omaniku loal. Mina ei saanud omanikult midagi küsida, sest esiteks oli pühapäev ja teiseks, sellest, kes see peremees üldse on, sildid vaikisid.

Igatahes ma kõndisin seal ja vaatepilt oli kaugelt hullem, kui olin arvanud. Kolm suurt maja (koolimaja ja in-

ternaadid) seisavad nagu väsinud tonnid, hambad irevil, silmakoopad tühjad. Nad vahivad oma pimedate silmadega möödujaid juba aastaid. Surmaotsus sai allkirjad ammu.

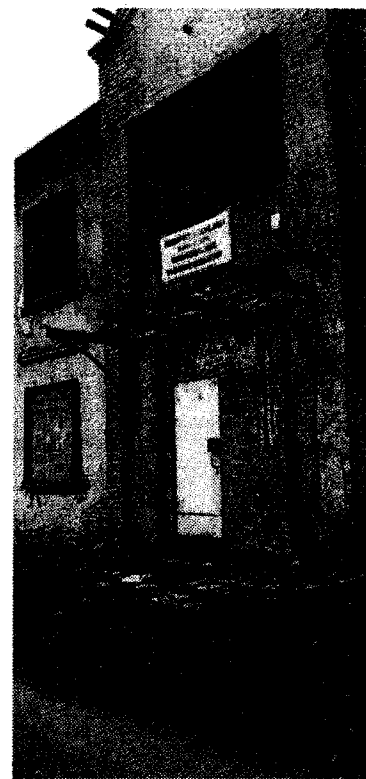
Trepistik, mis kord andis territooriumile sarnasuse lossiaiaga, laguneb. Pingid mäenõlvadel mädanevad.

Park. Kunagi võimas, nüüd armetu. Murdunud puid ja võsa täis. Kunagi nii majesteetlik ümaraks põetud elupuuekk – nüüd kahe, ei, kolme meetri kõrgune. Sissepääsu pole enam olemas. Parem on. Ma polekski tahtnud näha, mis on selle heki taga olnud basseini ja roosipõõsaste asemel.

Umbses kuus üksteisest napil kaugusel seisvat maja näivad tegevast oma viimaseid hingetõmbeid. Nad teevad seda juba aastaid, ma arvan, nad on kanged, surm nii kergelt ei tule. Aga nende silmad ei näe enam, need on katki, ja nende suu on lauajuppidega kinni löödud. Appi nad hüüda ei saa.

Armastatud saun, kuhu reedeõhtu ti suur osa külarahvast kogunes, vihad kaenlas ja limpsi- ning õllepudelid kotis, vahib mind tusasel pilgul. Ukse ees on rämpsuhunnik. Ümber maja on neid terve hulk. Ühesõnaga, saun see loomulikult enam ei ole.

Postkontorit pole enam ammu (maja muidugi on, see oli kord äge ehitis, tohutu suur ja väga ilus mõisahoonne, aga ma ei usu, et seal sees enam eriti üldse midagi on) ja kaunis võilillekolane jaamahoonne on minu hämmastuseks raudtee kõrvalt üldse kadunud. Maa pealt puhitud. Ma saan aru küll, et rongid Vaekülas enam ei peatu, aga

MARJU LINA

Mina ei saanud omanikult midagi küsida, sest esiteks oli pühapäev ja teiseks, sellest, kes see peremees üldse on, sildid vaikisid.

... maja? Selle asemel on kole plats tühja maad, mille kõrval passib silti "Vaeküla" kandev inetu telliskivikuubik. Sedagi pole ilmselt enam kellelegi vaja.

Ilusaid maju oli koolipoolses osas kunagi. Enam ei ole mitte ühtegi, andku inimesed mulle andeks. Inimesed, jah. Oma ringkäigul nägin ma kahe tunni jooksul vaid üht. Tema porises, et mis te siin pildistate. Ja kaht kassi nägin.

Tean, et küla hakkas kibekiiresti hääbuma siis, kui riigile kuulunud koolihooned määrati põrmuks saama.

Armas riik, kes sa selle otsuse tegid ja nüüdseks selle koolimajast järelejäänud monstrumi vist peenraha eest kaalast ära oled saanud. Vaata, asi selles ongi, et kooli seal enam ei ole. Kool oli see, mis pani küla selle osa elama ja õitsema. Ma ei tea, kui hästi on endised või nüüdsed anonüümsed omanikud kursis sellega, mis sel territooriumil nüüd on. Mitte midagi ei ole. See ei ole isegi muuseum, sest muuseumis eksponaate hoitakse. See kunagi toretsev, kauni arhitektuuri ja võimsa pargiga uhkeldada võinud maaala on kõige kurvem paik, kus ma aastate vältel olen käinud.

Võibolla on kellegi peas suurejoonelisi plaane, mida selle õnnetu jäänuklasuga teha. Võibolla on mingid taastajad end juba ritta seadnud ja asuvad peagi teele. Võibolla ärkab Vaeküla ühel päeval tõesti aastatepikkusest koo-

mast. Aga sel, kes seal viimaste aastate jooksul käinud, on seda küll raske uskuda.